

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

MÄNS DELAKTIGHET OCH ANSVAR

Den fullständiga versionen går att hitta på vår webbplats jamstalldhetsmyndigheten.se

Foto omslag: Mostphotos

Samtliga foton i publikationen tagna av Carl Ahlström, utom där annat anges.

Jämställdhetsmyndigheten • Göteborg, Maj 2025 • Dnr: ALLM 2021/264

Har du frågor om denna publikation, kontakta: info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Trycksak
3041 0234

Mäns delaktighet och ansvar

Kunskapsöversikten Mäns delaktighet och ansvar visar på behovet av att vi män aktivt väljer att engagera oss för ett jämställt samhälle fritt från våld men också på möjligheterna att uppnå förändring.

Vi vill med detta kunskapsunderlag som utgångspunkt synliggöra pågående förändringsarbete och tillsammans med andra samverkande aktörer stödja och skapa bättre förutsättningar för mäns aktiva engagemang för jämställdhet. Kvinnor vill och tycker det är viktigt att vi män är delaktiga samtidigt som vi har mycket att vinna på jämställdhet såsom välbefinnande, bättre hälsa och bättre relationer till både kvinnor, barn och andra män, samt minskat våld.

Männen vi intervjuat i kunskapsöversikten är alla förebilder och visar vägen genom deras arbete i nära samverkan med kvinnor. Vi vet att det finns många fler män som på olika sätt och inom olika verksamheter arbetar för rättvisa villkor för flickor och pojkar, kvinnor och män och vi vet att de flesta män varken stödjer eller själva utövar våld.

Vi ser fram emot att denna kunskap och de positiva faktorer och möjligheter som lyfts fram, blir ett bidrag till ett inspirerande utvecklingsarbete som vi med gemensamma krafter kan bedriva.

Mikael Thörn
Enhetschef
Jämställdhetsmyndigheten

MÄNS ENGAGEMANG ÄR AVGÖRANDE FÖR ATT UPPNÅ JÄMSTÄLLDHET

Mäns delaktighet och ansvar för att uppnå ett jämställt samhälle och att stoppa mäns våld mot kvinnor är en nyckelfaktor för att uppnå förändring. Det har betonats alltmer i både nationella och internationella dokument¹ och inom forskning.²

Hittills är det få män som tagit detta steg även om det globalt beskrivs som en växande rörelse. Det handlar både om policy, program, opinionsbildning, kampanjer, aktivism och utveckling av forskning.³

Sverige har internationellt varit pionjärer i sin uttalade strävan efter att främja utvecklingen och stärka mäns delaktighet i ett arbete för ett jämställt samhälle. Det har dock påtalats att utvecklingen går för långsamt och att de politiska initiativen sällan följts upp med tillräckliga politiska reformer.⁴ FN betonar några centrala utgångspunkter för att mäns engagemang skall bidra till att samhället blir jämställt:

- män måste vara fullt medvetna om kvinnors och flickors åsikter och erfarenheter
- respektera deras rättigheter och självständighet
- stödja kvinnors rättighetsrörelser.⁵

Utgångspunkt och syfte

Inom ramen för arbetet med regeringens nationella jämställdhetspolitiska mål ska Jämställdhetsmyndigheten främja förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor och stödja genomförandet av den Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I strategin betonas två faktorer; vikten av förebyggande insatser, med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer, samt mäns delaktighet och ansvar.⁶ Det senare är ett område där det finns begränsat med kunskap. Myndigheten har därför genomfört en kunskapsinventering, som består av två delar. Dels en undersökning av aktuell nationell och internationell forskning, dels en intervjustudie. Syftet var att undersöka vilka faktorer som kan stärka förutsättningarna för att fler pojkar och män aktivt väljer att bli delaktiga och ta ansvar för att främja jämställdhet och motverka mäns våld mot kvinnor.

Mäns våld mot kvinnor

Män står för majoriteten av det våld som utövas och mäns våld mot kvinnor betraktas som en yttersta konsekvens av ett samhälle som inte är jämställt.⁷ Samtidigt behöver våld förstås i relation till många olika samspelande faktorer i människors hela livsmiljö. De flesta män utövar inte våld och våld är inte nödvändigtvis

en del av maskulinitet, men de är ofta sammanlänkade. Forskningen pekar också på att det spelar en avgörande roll hur manlighet görs socialt, för att förstå mäns våld mot kvinnor, både på individnivå, i familjer och relationer, närsamhällen samt samhällen som helhet.⁸

Faktorer som visar sig öka risken för mäns våldsutövande innefattar bland annat:

- Att bli utsatt för/se sin mamma bli utsatt för våld under barndomen.
- Att våld accepteras och/eller uppmuntras inom familjen, nära omgivning, bland vänner och i ens livsmiljö.
- Att traditionella könsnormer betonas.
- Att mäns heder kopplas till kontroll av kvinnors sexualitet.
- Svaga sanktioner mot förövare.
- Att leva i ett samhälle där kvinnor diskrimineras och i en sexistisk och objektifierande kultur där kvinnor nedvärderas.

Exempel på andra riskfaktorer är olika former av missbruk, kriminalitet och socioekonomiska aspekter som fattigdom och arbetslöshet.⁹ Forskningen visar även på att många riskfaktorer för mäns våldsutövande är beteenden som har sitt ursprung i förväntningar och rättigheter som bygger på manlighetsideal, där män skall vara starka och tuffa, kontrollera kvinnor och deras kroppar samt vara heterosexuellt dominanta.¹⁰

WHO uttrycker att det är särskilt viktigt att bekämpa normer som förknippar våldsamt beteende med maskulinitet i det våldsförebyggande arbetet¹¹ och forskningen visar på behovet av kunskap om kopplingarna mellan maskulinitetsnormer och våld för att utforma verkningsfulla förebyggande insatser.¹² Det våldspreventiva arbetet behöver inte utformas för att adressera varje riskfaktor, utan ha fokus på att förändra begränsande idéer och de skadliga beteenden som män tar till sig för att försöka leva upp till traditionella förväntningar på manlighet.¹³ Exempel på vad som därför kan vara viktigt att inkludera i våldsförebyggande initiativ är:

- Att bekräfta att det finns många olika sätt att vara man på och öppna upp samtal om förändring av sociala normer.
- Att inte erbjuda några enkla maskulinitetsideal, eftersom män växlar mellan att känna sig sårbara och att anse sig ha traditionella rättigheter för att de är män.

- Att möjliggöra att män får uttrycka sårbarhet, erfarenheter av och rädsla för våldsutsatthet.
- Att betona likheter mellan män och kvinnor, adressera homofobi och utgå från en kritisk analys av mäns makt och privilegier och hur det används.

Det här är viktiga aspekter för ett genusförändrande arbete.¹⁴ Det finns en tydlig kunskapsgrund för att betona vikten av att insatserna som engagerar män i att förebygga mäns våld mot kvinnor, sätter fokus på att förändra de grundläggande sociala och strukturella orsakerna till mäns våld mot kvinnor.¹⁵

Det är viktigt att möjliggöra för män att få uttrycka sårbarhet, erfarenheter av och rädsla för våldsutsatthet i det våldsförebyggande arbetet.

Foto: Stina Gränfors

Lovande våldspreventiva metoder

I Sverige antog Regeringen 2022 ett nationellt våldsförebyggande program som med ett jämställdhetsperspektiv sätter fokus på våldsutövare och behovet av att motarbeta skadliga maskulinitetsnormer som främjar våld.¹⁶ Forskningen visar att våldsförebyggande insatser som riktar sig till pojkar och män som grupp har större effekt än de som särskilt riktar sig till flickor och kvinnor, eftersom män utövar en majoritet av våldet. Den visar även att våldsförebyggande initiativ som arbetar med maskulinitetsnormer som främjar våld och inkluderar män som en del av lösningen ger bättre resultat.¹⁷

En forskningsöversikt av arbetet med våldsprevention i Sverige visar att det finns ett antal våldsförebyggande metoder och program, där det finns metoder som ses som lovande och med utvecklingspotential. Samtidigt är de flesta program inte strukturerade och få har utvärderats.¹⁸ Det finns internationella studier som visar att gedigna program för pojkar och män kan leda till sto-

ra förändringar både i attityder och beteende gällande mäns våld mot kvinnor, mäns våld mot män samt mäns hälsa. Forskning synliggör dessutom att de program som har en genusförändrande ansats och främjar jämställdhet visar indikationer på att skapa en mer djupgående förändring.¹⁹

Det finns internationella studier som visar att gedigna program för pojkar och män kan leda till stora förändringar både i attityder och beteende gällande mäns våld mot kvinnor, mäns våld mot män samt mäns hälsa.

Intervjuer

Den andra delen av kunskapsinventeringen består av intervjuerna som har fokus på varför män väljer att vara delaktiga i jämställdhetsfrågor. Trettio män med mångårig erfarenhet från arbete inom detta kunskapsfält intervjuades. Genom intervjuerna förmedlas mäns egna beskrivningar av varför de valt att engagera sig, vilka möjligheter och motstånd de upplevt, deras nulägesanalys om vad som utvecklats och vad de anser gått bakåt. Männerna som intervjuades uppger att en anledning till deras växande engagemang varit hur en medvetenhet om att samhället inte är jämställt successivt vuxit fram. De beskriver hur olika faktorer påverkat deras aktiva val att bli delaktiga och ta ansvar för att främja jämställdhet och motverka mäns våld mot kvinnor:

- Att det varit betydelsefulla kvinnor i deras närhet som på olika sätt visat vägen och även direkt och indirekt uppmuntrat till deras engagemang.
- Att de har skaffat sig kunskap, ofta via studier i genusvetenskap/ feministiska kurser på högskola/ universitet.
- Att de genom arbetsplatsen har mött eller kommit i kontakt med jämställdhetsfrågor i någon form.
- Att de genom föräldraskap har börjat se och förstå orättvisan genom barnens ögon.

- Att de har egna erfarenheter av mäns våld, direkt eller indirekt och/eller har en ovilja att själva anpassa sig till traditionella och begränsande maskulinitetsnormer.
- Att de har börjat se och förstå kön som en social orättvisa, genom kunskap om andra sociala orättvisor, som rasism, klass, kolonialism och homofobi.

Intervjuerna med männen har kompletterats med intervjuerna av elva kvinnor som har lång erfarenhet inom området. De intervjuade männen säger att de har fått mycket positiv bekräftelse för att de står upp för jämställdhet och kvinnors rättigheter. Samtidigt berättar de att de lätt kan placeras på en piedestal, samt att de möter ett liknande motstånd som kvinnor som arbetar inom området. Motståndet är dock inte lika omfattande och allvarligt för männen.

Männen fortsätter att arbeta trots motståndet på grund av insikten om konsekvenserna av ojämställdhet, samt att de inte accepterar orättvisor. De beskriver att de drivs av en stark övertygelse, vill påverka och känner att deras arbete har betydelse. De lyfter också fram betydelsen av att få arbeta med och möta inspirerande människor som delar samma kunskap. De säger även att de ser att de blir förebilder för andra, särskilt pojkar och män.

” Jag har arbetat mot trafficking, organiserad brottslighet och nu våldsbejakande extremism, och jag ser hur de här normerna upprepas i alla de miljöerna.

Jonas Trolle, chef på Centrum för våldsbejakande extremism

” Det handlar om alltifrån hur vi fördelar talartid, delar på gemensamma serviceuppgifter på jobbet som är ”obetalda” och rent allmänmänskligt hyfs.

Staffan Norin, ställföreträdande generaldirektör på Skogsstyrelsen

” På polisutbildningen i Malmö arbetar vi med hur vi kan förebygga och förhindra sexuella trakasserier. Då börjar vi med att förstå vad sexuella trakasserier är, och spelar upp scenarion.

Jesper Fundberg, docent i etnologi på polisutbildningen

Citat från rundabordssamtal den 28 oktober 2024

Sammanfattande slutsatser

Det finns män som idag tar ett aktivt ansvar i arbetet för ett jämställt samhälle och tillsammans med andra män skapar andra former av maskuliniteter, som inte är styrda av traditionella förväntningar. Männerna som intervjuades drivs av en stark övertygelse och har alla ett långsiktigt och pågående engagemang. Forskning visar att det gäller att nå män där de är, och att anpassa insatser i relation till olika maktordningar samt till mäns olika positioner i livet.

Syftet med denna kunskapsinventering var att undersöka vilka faktorer som skulle kunna stärka förutsättningarna för att fler pojkar och män aktivt väljer att bli delaktiga och ta ansvar för att främja jämställdhet och motverka mäns våld mot kvinnor. Under arbetet med att sammanställa intervjuer och forskning synliggjordes ett antal centrala kunskapsmässiga utgångspunkter och positiva faktorer för fortsatt arbete:

- De flesta män utövar inte våld eller stödjer mäns våld mot kvinnor och många män gör motstånd mot skadliga maskulinitetsnormer.
- Män kan vara en del av lösningen, de kan nå och förändra andra män, och ha en positiv roll i att stoppa våld.
- Män har genom maktpositioner och tillgång till ekonomiska resurser generellt större möjligheter till att genomdriva förändring i samhällsliga institutioner och strukturer.

- Män känner att deras engagemang har betydelse och att de blir förebilder för pojkar och män.
- Män har mycket att vinna på jämställdhet såsom välbefinnande, bättre hälsa och bättre relationer till både kvinnor, barn och andra män, samt minskat våld.
- Kvinnor vill och tycker det är viktigt att män är delaktiga.
- Se och förstå möjligheterna i mäns föräldraskap.
- Se och förstå potentialen i mäns ledarskap, inte minst kopplat till mansdominerade verksamheter.
- Se arbetsplatser och utbildningsinstitutioner som arenor för att nå många män.

Den kunskap och de erfarenheter som förmedlas genom intervjuerna och forskningen, visar på möjligheter till att utveckla och stärka förutsättningarna för att fler pojkar och män vill stå upp för och ta ansvar för att stärka kvinnors rättigheter och verka för ett jämställt samhälle fritt från våld.

De flesta män utövar inte våld eller stödjer mäns våld mot kvinnor och många män gör motstånd mot skadliga maskulinitetsnormer.

Slutnoter

- 1 United Nations General Assembly (2018); SOU 2014:6 *Män och jämställdhet; betänkande av utredningen om män och jämställdhet*; Järvklo Niclas (2022) *Den nye mannen - Statlig maskulinitetspolitik i Sverige från 1980-talet till 2020-talet*, Stockholms universitet; Barker Gary & Peacock Dean (2014) *Working with men and boys to prevent gender-based violence: principles, lessons learned and ways forward*, Sage Journals, Volume 17 Issue 5
- 2 Flood Michael (2019) *Engaging Men and Boys in Violence Prevention*, Palgrave mcMillan; Wells Lana & Lorenzetti Liza (2013), *Engaging men and boys in domestic violence prevention, opportunities and promising approaches*, The university of Calgary; Flood Michael & Lang James (2014) *From Work with Men and Boys to Changes of Social Norms and Reduction of Inequities in Gender Relations: A Conceptual Shift in Prevention of Violence Against Women and Girls*, The Lancet
- 3 Kimball Ericka & Edleson Jeffrey L. m fl (2013), *Global efforts to engage men in preventing violence against women: an international survey*, Violence against women 19(7) 924-939; Casey Erin A. & Tolman Richard M. m fl (2019) *Global efforts to engage men and boys in gender-based violence prevention*, Global social welfare 6: 215-218; Flood (2019)
- 4 Järvklo (2022); SOU 2014:6
- 5 United Nations General Assembly (2018); United Nations (1993) *Declaration on the Elimination of Violence against Women*, General Assembly resolution 48/104
- 6 Skr. 2016/17:10, Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor
- 7 Hearn Jeff & Scambor Elli (2014) *Men and Gender Equality: European insights*, Men and masculinities Vol 17(5) 552-577; Jämställdhetsmyndigheten (<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstallldhet-i-sverige/delmal-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>)
- 8 Flood (2019) Flood Michael & Lang James (2014)
- 9 WHO (2002) *World report on violence and health Geneva*; WHO (2004) *Preventing violence: A guide to implementing the recommendations of the World report on violence and health*, Geneva; Barker Gary & Heilman Brian (2018) *Masculine norms and violence – making the connection*, Promundo; Flood (2019), Hagemann-White Carolyn m fl, (2009) *Factors at play in the perpetration of violence against women, violence against children and sexual orientation violence, A Multi-level Interactive Model*, JLS/2009/D4/018, European Commission
- 10 Flood & Lang (2014); Barker & Heilman (2018)
- 11 WHO (2004)
- 12 Flood & Lang (2014); Barker & Heilman (2018)
- 13 Flood & Lang (2014)
- 14 Flood & Lang (2014)
- 15 Carlson Juliana & Casey Erin m fl (2015) *Strategies to engage men and boys in violence prevention: a global organizational perspective*, Violence against women 21 (11) 1406-1425
- 16 Regeringskansliet (2022), *Nationellt våldsförebyggande program: mäns våld mot kvinnor skall upphöra*, A2021/00839
- 17 Franzén Anna & Gottzén Lucas (2020) *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*, Stockholm universitet
- 18 Franzén & Gottzén (2020)
- 19 WHO (2007), Barker Gary & Ricardo Cristine & Nascimento Marcos, *Engaging Men and Boys in Changing Gender-Based Inequity in Health: Evidence from Programme Interventions*

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se